

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTE THE DEVELOPMENT
OF WORKING LIFE QUALITY OF PERSONNEL OF THE DIRECTORATE
OF EDUCATION AND TRAINING, RTAF

มัญชนนิชา นันทรฐิติโกคิน*, บุญตัน ดอกไธสง, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ้ง

Munnanicha Nantaratpitipokin*, Boonton Dockthaisong, Kiattisak Suklueang

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding Author E-mail: munnanicha.n@gmail.com

Received April 14, 2026; Revised May 15, 2026; Accepted May 20, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน และ 3. เสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ กำลังพลกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ จำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.989 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาในลักษณะพรรณนา และนำผลไปสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อยืนยันผลการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.54) เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ การพัฒนาความสามารถของบุคคล การบูรณาการทางสังคม ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ประชาธิปไตยในองค์กร ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ความปลอดภัยในการทำงาน และลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน พบว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตประกอบด้วย การส่งเสริมทางธรรมชาติของชีวิต การส่งเสริมการใช้สติปัญญา การส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การส่งเสริมการใช้เหตุผล และการส่งเสริมทางเศรษฐกิจและรายได้ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับ 0.05 และหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ปัญญา องค์กรความรู้ ศีล พฤติกรรม สมาธิ จิตใจมุ่งมั่น ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับ 0.05 และ 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ พบว่า บุคลากรของกรมยุทธศึกษาทหารอากาศนำหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านศีล พฤติกรรม ด้านสมาธิ จิตใจมุ่งมั่น ด้านปัญญา องค์กรความรู้ นอกจากนี้ยังนำหลักการส่งเสริมคุณภาพชีวิต มาพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศอีกด้านหนึ่งด้วย

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

Abstract

This research article aimed to 1. to study the quality of working life of personnel in the Royal Thai Air Force Education Department, 2. to analyze factors affecting the development of quality of working life, and 3. to propose an integrated approach incorporating Buddhist principles to promote development. This is a mixed-methods research. The quantitative research uses a sample of 127 personnel from the Royal Thai Air Force Education Department as the research instrument, with a reliability coefficient of 0.989. Data was analyzed using descriptive analysis and stepwise multiple regression analysis. The qualitative research uses structured interviews with 18 key informants. Data was analyzed using descriptive content analysis, and the results were confirmed through focus group discussions.

The research findings revealed that: 1. The overall quality of working life of personnel in the Royal Thai Air Force Education Department was at a high level ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.54), ranked in order of mean value as follows: individual ability development, social integration, job security and advancement, organizational democracy, work-life balance, adequate and fair compensation, workplace safety, and work that benefits society. 2. Factors affecting the development of quality of working life were found to significantly impact the quality of working life, including the promotion of the natural aspects of life, the promotion of intellectual use, the promotion of the physical environment, the promotion of reasoning, and the promotion of economics and income, at a statistical significance level of 0.01 and 0.05. The Threefold Training (Tri-Sikkha), comprising wisdom, knowledge, morality, behavior, concentration, and mental focus, also significantly impacted the quality of working life at a statistical significance level of 0.01 and 0.05, and 3. The integration of Buddhist principles to promote the development of quality of working life among personnel in the Royal Thai Air Force Education Department showed that personnel integrated the Threefold Training (Tri-Sikkha) to enhance their quality of working life, comprising morality, behavior, concentration, mental focus, and wisdom/knowledge. Furthermore, they also applied principles of quality of life promotion. Let's improve the quality of working life for personnel of the Air Force Education Department in another aspect.

Keywords: Integration, Buddhist Principles, Quality of Life Development, Royal Thai Air Force Education Department

บทนำ

กองทัพอากาศมีนโยบายเฉพาะด้านกำลังพลในแต่ละปี ซึ่งได้ให้ความสำคัญต่อคุณภาพกำลังพล อันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการขับเคลื่อนกองทัพอากาศ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์กองทัพอากาศในปี 2580 จึงได้กำหนดให้นำสมรรถนะมาเป็นเครื่องมือในการบริหารกำลังพลเพื่อเสริมสร้างกำลังพลกองทัพอากาศ ให้มีสมรรถนะสูงขึ้น โดยกำหนดเป็นนโยบายอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ 20 ปี คือ หลักการสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการ โดยเน้น “สาน-เสริม-สร้าง” กล่าวคือ “สาน” เป็นการสาน ต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง “เสริม” เป็นการเพิ่มขีดความสามารถกำลังทางอากาศให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ

“สร้าง” ความเข้มแข็งในมิติไซเบอร์เพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามด้านไซเบอร์ที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนริเริ่มและวางรากฐานมิติอวกาศ เพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันภัยคุกคามที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นในอนาคต กองทัพอากาศจึงมุ่งมั่นพัฒนาทหารฉลาด (Smart People) อาวุธฉลาด (Smart Weapon) และกลยุทธ์ฉลาด (Smart Tactics) เพื่อดำรงขีดความสามารถและความพร้อมในการปฏิบัติการกิจด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด ภายใต้ปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดต่างๆ ให้ตอบสนองภารกิจเพื่อประเทศชาติและประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ (คณะกรรมการพัฒนากำลังพล ทอ. (กพ.ทอ.), 2561)

นอกจากนั้น กองทัพอากาศยังกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการสร้างเสริมระบบการบริหารกำลังพล กองทัพอากาศสู่สากล (Strengthen RTAF Human Resource System through World Class Standard) โดยเน้นการนำแนวคิดการบริหารกำลังพลตามผลการปฏิบัติงานด้วยแนวคิดสมรรถนะระดับสากลมาปรับใช้ ใน กองทัพอากาศให้เหมาะสมกับบริบทของ กองทัพอากาศจนเกิดประสิทธิผลที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในระบบการสรรหาคัดเลือกกระบวนความก้าวหน้าในอาชีพ ระบบการเกษียณอายุราชการและระบบฐานข้อมูล ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบการสรรหาคัดเลือกกำลังพลให้เทียบเท่าระดับสากล เน้นการปรับปรุงพัฒนาระบบการสรรหาคัดเลือกกำลังพลเข้ารับราชการในกองทัพอากาศ ทั้งการสอบคัดเลือกบุคคลภายนอก การสอบเลื่อนฐานะ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบความก้าวหน้าในอาชีพให้เหมาะสมกับบริบทองค์กร เน้นการปรับปรุงพัฒนาระบบความก้าวหน้าในอาชีพของกำลังพลในการรับราชการทหาร การเลื่อนตำแหน่ง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบเตรียมการดูแลกำลังพลเมื่อเกษียณอายุราชการ เน้นการปรับปรุงพัฒนาระบบการเตรียมการก่อนเกษียณอายุราชการและการรับรู้สิทธิหลังเกษียณอายุราชการ รวมทั้งสิ่งที่กำลังพลต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินการจากเดิม จึงมุ่งเน้นระบบที่มีมาตรฐานสูงขึ้น โดยเฉพาะในระดับสากลทั้งพัฒนาการเตรียมการดูแลกำลังพลก่อนเกษียณอายุราชการ และพัฒนาการดูแลสิทธิกำลังพลหลังเกษียณอายุราชการ กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาฐานข้อมูลกำลังพลและเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัยพร้อมใช้งาน เน้นการปรับปรุงพัฒนาระบบฐานข้อมูลกำลังพลโดยใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีและเทคโนโลยีเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพรองรับการใช้งานได้ทั้งองค์กร เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินการ (คณะกรรมการพัฒนากำลังพล ทอ. (กพ.ทอ.), 2561)

สอดคล้องกันกองทัพยังมีโครงการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตกองทัพไทย เพื่อให้กำลังพลของกองทัพและครอบครัว รวมทั้งประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงหน่วยทหารมีความสุข สุขภาพดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีผ่าน “เครือข่ายแผนงานสร้างเสริมคุณภาพชีวิตกำลังพลกองทัพไทย” ทั้งนี้เครือข่ายแผนงานสร้างเสริมคุณภาพชีวิตกำลังพลกองทัพไทยนั้น ได้รับการสนับสนุนจาก สสส. เพื่อให้กำลังพลของกองทัพ และครอบครัว รวมทั้งประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงหน่วยทหารมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสุข ด้วยการส่งเสริมการสร้างสุขภาวะแบบองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และปัญญา ปัจจุบันแผนงานฯ กำลังดำเนินโครงการกระบวนการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตกำลังพลกองทัพไทย ซึ่งประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1. การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตชุมชนแบบบูรณาการในระดับพื้นที่ร่วมกับกองทัพไทย เพื่อการบริหารจัดการ ดำเนินโครงการในพื้นที่นำร่องเชิงบูรณาการ 4 แห่ง โดยเป็นการทำงานร่วมกันแบบพหุภาคีระหว่างกองทัพกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน 2. การจัดการความรู้ในกระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะระดับพื้นที่ และวิเคราะห์ต้นทุน ซึ่งการสร้างเสริมสุขภาวะแบบบูรณาการ เป็นการนำปัญหาเป็นตัวตั้งในการแก้ไขของแต่ละพื้นที่ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็จะมีปัญหาไม่เหมือนกัน ต่อจากนี้ไปจึงจะเน้นไปที่การขับเคลื่อนโดยให้คนในชุมชน ท้องถิ่น หรือกองทัพในพื้นที่ เป็นผู้มีส่วนช่วยกันขับเคลื่อนกระบวนการทำงาน และต่อยอดให้ประสบผลสำเร็จ

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ” เนื่องจากว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานต้องมีการประพฤติปฏิบัติที่ดี มีจิตใจที่มุ่งมั่น และมีองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ดังนั้นจึงต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมมาบูรณาการด้วย ซึ่งได้แก่ หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) นอกจากนั้นยังศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำ การควบคุม ว่าส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศหรือไม่อย่างไร โดยการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ซึ่งสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้แนวทางแบบผสมวิธี โดยรวมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน เพื่อสนับสนุนและยืนยันผลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลมุ่งเน้นลักษณะเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และใช้แบบแผนการศึกษากลุ่มเดียวเพื่อสำรวจสภาพการณ์ โดยไม่มีการดำเนินการทดลอง พร้อมทั้งกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา ดังนี้

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กำลังพลกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ จำนวน 184 คน (กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ, 2568)

2.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ซึ่งคำนวณได้ทั้งสิ้น 127 คน

2.3 สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวนรวม 18 รูปหรือคน แบ่งเป็น ผู้บริหารจากกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ 6 คน กำลังพลของกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ 6 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 3 คน และนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนาอีก 3 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา และ 4. แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ผลการทดสอบค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.989

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นแบบสอบถามสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกำลังพลของกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ จำนวน 127 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) แยกประชากรออกเป็นกลุ่มตามหน่วยชั้นตรง แล้วจึงสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา ร่วมกับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Multiple Regression Analysis) โดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในลักษณะพรรณนา เพื่อใช้ยืนยันและสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกครั้ง

ผลการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศในภาพรวม

คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ		ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	4.26	0.64	มาก
2.	ด้านความปลอดภัยในการทำงาน	4.22	0.66	มาก
3.	ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน	4.29	0.69	มาก
4.	ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล	4.31	0.63	มาก
5.	ด้านการบูรณาการทางสังคม	4.30	0.65	มาก
6.	ด้านประชาธิปไตยในองค์กร	4.27	0.58	มาก
7.	ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว	4.27	0.66	มาก
8.	ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	4.17	0.72	มาก
ภาพรวม		4.26	0.54	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมาคือ ด้านการบูรณาการทางสังคม ($\bar{X} = 4.30$) ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ($\bar{X} = 4.29$) ด้านประชาธิปไตยในองค์กร ($\bar{X} = 4.27$) ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ($\bar{X} = 4.27$) ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ($\bar{X} = 4.26$) ด้านความปลอดภัยในการทำงาน ($\bar{X} = 4.22$) และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ($\bar{X} = 4.17$) ตามลำดับ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากรด้วยค่าตอบแทน สวัสดิการ และความก้าวหน้าที่เป็นธรรมและเหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย ส่งเสริมสุขภาพ ความมั่นคงในงาน และการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ความสามัคคี การมีส่วนร่วม และความโปร่งใสในองค์กร สนับสนุนสมดุลชีวิตการทำงาน พร้อมทั้งมุ่งสร้างงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ พบผลการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การส่งเสริมคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมทางเศรษฐกิจและรายได้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมการใช้สติปัญญา ด้านการส่งเสริมการใช้เหตุผล ด้านการส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านการส่งเสริมทางธรรมชาติของชีวิต อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การส่งเสริมคุณภาพชีวิตส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

การส่งเสริมคุณภาพชีวิต	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.023	.210		4.866**	.000
ด้านการส่งเสริมทางธรรมชาติของชีวิต (X1_6)	.412	.053	.508	7.802**	.000
ด้านการส่งเสริมการใช้สติปัญญา (X1_3)	.226	.049	.312	4.628**	.000
ด้านการส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (X1_5)	.206	.050	.263	4.307**	.000
ด้านการส่งเสริมการใช้เหตุผล (X1_4)	.186	.052	.212	3.596**	.000
ด้านการส่งเสริมทางเศรษฐกิจและรายได้ (X1_1)	.114	.051	.141	2.233*	.027

Multiple R=.823^c, R² = .677, Adjusted R² = .669, Std. Error = .312, F = 85.832, Sig = .000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ ด้านการส่งเสริมทางธรรมชาติของชีวิต ด้านการส่งเสริมการใช้สติปัญญา ด้านการส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการส่งเสริมการใช้เหตุผล ด้านการส่งเสริมทางเศรษฐกิจและรายได้ มีเพียงด้านการส่งเสริมสุขภาพเท่านั้นที่ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.023 + .412X_{1\_6} + .226X_{1\_3} + .206X_{1\_5} + .186X_{1\_4} + .114X_{1\_1}$$

$$Z_Y = .508X_{1\_6} + .312X_{1\_3} + .263X_{1\_5} + .212X_{1\_4} + .141X_{1\_1}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล พุติกรรม สมาธิ จิตใจมุ่งมั่น ปัญญา องค์ความรู้ อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 หลักไตรสิกขาส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

การส่งเสริมคุณภาพชีวิต	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.218	.191		6.380**	.000
ปัญญา องค์ความรู้ (X2_3)	.338	.059	.417	5.694**	.000
ศีล พุติกรรม (X2_1)	.199	.061	.291	3.276**	.001
สมาธิ จิตใจมุ่งมั่น (X2_2)	.172	.075	.210	2.288*	.024

Multiple R= .832^c, R² = .692, Adjusted R² = .684, Std. Error = .305, F= 92.113, Sig=.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่าหลักไตรสิกขาส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ ปัญญา องค์ความรู้ ศิล พฤติกรรม สมาธิ จิตใจมุ่งมั่น ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) เท่ากับ .684 แสดงว่า หลักไตรสิกขาสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ได้ร้อยละ 68.4 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 และสามารถเขียนในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.218 + .338x_{2\_3} + .199x_{2\_1} + .172x_{2\_2}$$

$$Z_Y = .417x_{2\_3} + .291x_{2\_1} + .210x_{2\_2}$$

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้ 1. ด้านศิลป พฤติกรรม มุ่งพัฒนาความประพฤติ คุณธรรม จริยธรรม วินัย และการอยู่ร่วมกันในองค์กรอย่างเหมาะสม การบูรณาการเข้ากับคุณภาพชีวิต ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สะท้อนความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และความเป็นธรรมในการบริหารงาน ด้านการบูรณาการทางสังคม ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี เคารพสิทธิ และช่วยเหลือกัน ด้านประชาธิปไตยในองค์กร เน้นความเสมอภาค การรับฟังความคิดเห็น และการบริหารอย่างมีคุณธรรม ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มุ่งการทำงานเพื่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ และไม่เบียดเบียนสังคม 2. ด้านสมาธิ จิตใจมุ่งมั่น มุ่งพัฒนาจิตใจให้มีสติ ความมั่นคง อดทน รอบคอบ และสามารถควบคุมอารมณ์ ในการปฏิบัติงาน การบูรณาการเข้ากับคุณภาพชีวิต ด้านความปลอดภัยในการทำงานต้องอาศัยสติ ความรอบคอบ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว เกี่ยวข้องกับการบริหาร จิตใจ ความเครียด และการรักษาสสมดุลชีวิต และ 3. ด้านปัญญา องค์ความรู้ มุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ การคิดวิเคราะห์ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การบูรณาการเข้ากับคุณภาพชีวิต ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความก้าวหน้าในสายอาชีพ ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาศักยภาพ โดยยังนำหลักการ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมทางเศรษฐกิจรายได้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมการใช้สติปัญญา ด้านการส่งเสริมการใช้เหตุผล ด้านการส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการส่งเสริมทางธรรมชาติของชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล รองลงมาคือ ด้านการบูรณาการทางสังคม ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านประชาธิปไตยในองค์กร ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านความปลอดภัยในการทำงาน และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตามลำดับ เนื่องจากกรมยุทธศึกษาทหารอากาศเป็นหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังพล ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง บุคลากรจึงมีโอกาสนในการเรียนรู้ ฝึกอบรม และพัฒนา ศักยภาพของตนเอง ส่งผลให้ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของภุรีภัทร ห้วยหงษ์ทอง (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.527) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การพัฒนาความสามารถของบุคคล ประชาธิปไตยในองค์กร ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน การบูรณาการทางสังคม ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ความปลอดภัยในการทำงาน ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ อภิปรายได้ว่า

1. การส่งเสริมคุณภาพชีวิตส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ ด้านการส่งเสริมทางธรรมชาติของชีวิต ด้านการส่งเสริมการใช้สติปัญญา ด้านการส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการส่งเสริมการใช้เหตุผล ด้านการส่งเสริมทางเศรษฐกิจและรายได้ มีเพียงด้านการส่งเสริมสุขภาพเท่านั้นที่ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) เท่ากับ .669 แสดงว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ได้ร้อยละ 66.9 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 เนื่องจากการส่งเสริมคุณภาพชีวิตช่วยตอบสนองความต้องการทั้งด้านการทำงาน การพัฒนาตนเอง และความเป็นอยู่ของบุคลากร ทำให้เกิดความพึงพอใจ ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้น โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมทางธรรมชาติของชีวิตและการใช้สติปัญญาที่สอดคล้องกับลักษณะงานของกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ส่วนด้านสุขภาพไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ อาจเนื่องจากบุคลากรได้รับการดูแลด้านสุขภาพอย่างทั่วถึงและมีมาตรฐานใกล้เคียงกันอยู่แล้ว จึงไม่เกิดความแตกต่างด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระครูปลัดสิทธิชัย วิสุโท (หวานผล) (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดจันทบุรี ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุครอบคลุมมิติสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมประชากรก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การสร้างระบบคุ้มครองทางสังคม การบริหารจัดการเชิงระบบ และการสร้างสรรคพร้อมเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีเสาหลักพื้นฐาน 2 ประการรองรับ คือ ด้านการพัฒนา และด้านการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ และ 2. หลักไตรสิกขาส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการประกอบด้วย ปัญญาในด้านองค์ความรู้ ศีลในด้านพฤติกรรม และสมาธิในด้านความมุ่งมั่นของจิตใจ จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนดที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) มีค่าเท่ากับ .684 ซึ่งบ่งชี้ว่า หลักไตรสิกขาสามารถร่วมกันอธิบายหรือพยากรณ์คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศได้คิดเป็นร้อยละ 68.4 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 เนื่องจากหลักไตรสิกขาช่วยพัฒนาบุคลากรทั้งด้านความรู้ ความประพฤติ และจิตใจ ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย และมีความรับผิดชอบ โดยด้านปัญญาส่งผลมากที่สุด เพราะช่วยให้บุคลากรมีความรู้และตัดสินใจในการทำงานได้ดี รองลงมาคือด้านศีลที่ส่งเสริมการประพฤติตนอย่างเหมาะสมและด้านสมาธิที่ช่วยให้มีความมุ่งมั่นและควบคุมอารมณ์ในการทำงาน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตในการทำงานดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมนหา สุภาวิมล (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า 1. ด้านศีล (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านพฤติกรรม) โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุร่วมกันปลูกต้นไม้ ออกกำลังกายและทำกิจกรรมสุขภาวะด้วยกัน จัดกิจกรรมและจัดทำโครงการให้ผู้สูงอายุได้เข้าวัด ฟังธรรม และเข้าร่วมกิจกรรม

วันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ ใช้หลักการทางพุทธศาสนาหมู่บ้านศีล 5 เพื่อพัฒนากาย วาจาและจิตใจ 2. ด้านสมาธิ (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ) โดยส่งเสริมให้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมพบปะสังสรรค์กับเพื่อนรุ่นเดียวกัน ให้ผู้สูงอายุได้ฝึกสมาธิ ไม่ปล่อยให้ผู้สูงอายุเหงา ไม่ทอดทิ้ง และจัดพื้นที่ทำกิจกรรมกลุ่มศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่เหมาะสมเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และ 3. ปัญญา (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความรู้) โดยจัดตั้งศูนย์ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในวัยก่อนสูงอายุ เสริมสร้างพัฒนาการทางด้านการมองโดยใช้สื่อโซเซียลยุคดิจิทัลแบบอย่างง่าย ส่งเสริมกิจกรรมทำบุญ เย็บ ปัก ถัก ร้อย เพื่อกระตุ้นความจำ จัดหาพื้นที่สร้างกิจกรรมเล่าเรียน เขียน อ่าน ผ่านจิตอาสา และปราชญ์ชุมชน ให้กับผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไป

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้ 1. ด้านศีล พุทธธรรม มุ่งพัฒนาความประพฤติ คุณธรรม จริยธรรม วินัย และการอยู่ร่วมกันในองค์กรอย่างเหมาะสม การบูรณาการเข้ากับคุณภาพชีวิตด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สะท้อนความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และความเป็นธรรมในการบริหารงานด้านการบูรณาการทางสังคม ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี เคารพสิทธิ และช่วยเหลือกันด้านประชาธิปไตยในองค์กร เน้นความเสมอภาค การรับฟังความคิดเห็น และการบริหารอย่างมีคุณธรรม ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มุ่งการทำงานเพื่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ และไม่เบียดเบียนสังคม 2. ด้านสมาธิ จิตใจมุ่งมั่น มุ่งพัฒนาจิตใจให้มีสติ ความมั่นคง อดทน รอบคอบ และสามารถควบคุมอารมณ์ในการปฏิบัติงาน การบูรณาการเข้ากับคุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัยในการทำงาน ต้องอาศัยสติ ความรอบคอบ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจิตใจ ความเครียด และการรักษาสมดุลชีวิต 3. ด้านปัญญา องค์ความรู้ มุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ การคิดวิเคราะห์ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การบูรณาการเข้ากับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความก้าวหน้าในสายอาชีพ ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของวราพร องค์กรลอย (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ได้เผยให้เห็นแนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง 4 มิติหลัก ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผ่านกลไกของหลักไตรสิกขา โดยแบ่งเป็น 3 ด้านสำคัญ คือ 1. ด้านศีล (มิตีพฤติกรรม) มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ควบคุมสุขอนามัยในพื้นที่พัก และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด 2. ด้านสมาธิ (มิติจิตใจ) เน้นการสร้างทัศนคติเชิงบวก การฝึกฝนจิตใจให้เข้มแข็งและอดทนเพื่อโอกาสในการลดโทษ ตลอดจนการทำสมาธิ สวดมนต์และฟังธรรมเพื่อความสงบภายใน และ 3. ด้านปัญญา (มิตีองค์ความรู้) มุ่งส่งเสริมการให้อภัยในความผิดพลาดของตนเอง การแก้ปัญหาด้วยเหตุผล การแสวงหาโอกาสทางการศึกษาทั้งสายสามัญและวิชาชีพ รวมถึงการเข้าโปรแกรมฟื้นฟูพฤติกรรมเสียเฉพาะทาง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพสามารถอธิบาย ได้ดังนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ประกอบด้วย 1. ด้านคำตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม มีการกำหนดคำตอบแทน เลื่อนขั้นเงินเดือน สวัสดิการ และโอกาสเติบโตในอาชีพอย่างชัดเจน เหมาะสม และเป็นธรรม 2. ด้านความปลอดภัยในการทำงาน มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย ส่งเสริมสุขภาพ เพิ่มพูนความรู้ และให้คำตอบแทนสอดคล้องกับความเสี่ยงของงาน 3. ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน มีระบบประเมินผลที่เป็นธรรม สนับสนุนความก้าวหน้า การเลื่อนตำแหน่ง และการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน 4. ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล สนับสนุนการพัฒนาความรู้ ทักษะ การใช้เทคโนโลยี และมอบหมายงานที่ช่วยเพิ่มศักยภาพของบุคลากร 5. ด้านการบูรณาการทางสังคม ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ความสามัคคี การสนับสนุนกันในองค์กร และความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 6. ด้านประชาธิปไตยในองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น ได้รับความเสมอภาค และมีความโปร่งใสในการบริหาร 7. ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ส่งเสริมภาระงานที่เหมาะสม สนับสนุนการพัฒนาตนเอง การวางแผนชีวิต และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสมดุลชีวิต และ 8. ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สนับสนุนการทำงานที่สร้างประโยชน์ต่อสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และมีการติดตามผลกระทบต่อสังคม

นำหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ประกอบด้วย 1. ด้านศีล พุทธธรรม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม วินัย ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตนไม่เบียดเบียนผู้อื่นในองค์กร 2. ด้านสมาธิ จิตใจมุ่งมั่น พัฒนาสติ สมาธิ ความมั่นคงทางจิตใจ ความอดทน และการปฏิบัติหน้าที่อย่างรอบคอบ 3. ด้านปัญญา องค์ความรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้เหตุผล ปัญญา และการพัฒนาความรู้ทักษะให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

โดยยังนำหลักการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1. ด้านการส่งเสริมทางเศรษฐกิจรายได้ ส่งเสริมอาชีพเสริม วินัยทางการเงิน ความคิดสร้างสรรค์ และการเพิ่มรายได้ของบุคลากร 2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ สนับสนุนการดูแลสุขภาพกายและจิต การออกกำลังกาย ความรู้ด้านสุขภาพ และความปลอดภัยในการทำงาน 3. ด้านการส่งเสริมการใช้สติปัญญา ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาความรู้ทักษะเพื่อพัฒนาองค์กร 4. ด้านการส่งเสริมการใช้เหตุผล สนับสนุนการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผลและข้อมูลในการแก้ปัญหา ตัดสินใจ และสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ 5. ด้านการส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ส่งเสริมความสะอาด ความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสมต่อสุขภาพ และ 6. ด้านการส่งเสริมทางธรรมชาติของชีวิต สนับสนุนสมดุลชีวิตกับการทำงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมที่เสริมสุขภาพกายใจ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมยุทธศึกษาทหารอากาศควรกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนในการนำหลักพุทธธรรม เช่น หลักสัปปริสธรรม อิทธิบาท 4 หรือพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการกับการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ และความสามัคคีในการทำงาน อันจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร

2. กรมยุทธศึกษาทหารอากาศควรกำหนดนโยบายในการจัดโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาจิตใจ และคุณธรรมในองค์กรอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมคุณธรรม จริยธรรม การฝึกสมาธิ การปฏิบัติธรรมหรือกิจกรรมส่งเสริมสติในการทำงาน เพื่อช่วยลดความเครียด เสริมสร้างสมดุลทางจิตใจ และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้ออำนวยกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กรมยุทธศึกษาทหารอากาศควรส่งเสริมให้มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาในการปฏิบัติงาน โดยใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักเหตุผลเป็นพื้นฐานในการพิจารณาแนวทางแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพ

2. กรมยุทธศึกษาทหารอากาศควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมหรือเสวนาทางวิชาการ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตรรกะของบุคลากร พร้อมทั้งปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่สร้างสรรค์และมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากร เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารในองค์กรดิจิทัล และการจัดการความเครียดจากการทำงานในยุคเทคโนโลยี เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมและระบบการทำงานในปัจจุบัน

2. การวิจัยในอนาคตอาจขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังหน่วยงานในกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง หรือหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลของการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบและสามารถนำไปพัฒนาเป็นแนวทางเชิงนโยบายที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ. (2568). โครงสร้างหน่วยงาน. สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2568 จาก <https://educate.rtaf.mi.th/okhrngsraanghnwy>.
- คณะกรรมการพัฒนากำลังพล ทอ. (กพ.ทอ.). (2562). ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังพลกองทัพอากาศ พ.ศ. 2561–2580 ขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติด้วย “แผนพัฒนากำลังพลกองทัพอากาศ ระยะที่ 1 พ.ศ.2561–2565”. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนากำลังพล ทอ. (กพ.ทอ.).
- พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ (หวานผล). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูริภัทร ห้วยหงษ์ทอง. (2562). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรพร อดะลอย. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมนtha สุภาวิมล. (2566). การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). Statistic: An Introductory Analysis (3rd ed.). New York: Harper and Row.